

Волонтерський рух в Україні: проблеми та перспективи

Сучасна ситуація в Україні є досить складною: економічна криза, соціально-психологічна нестабільність, зниження рівня життя більшості населення, девальвація норм і цінностей у суспільстві. Всі ці проблеми серйозно відбилися на психологічному та моральному самопочутті всіх верств населення, але особливо серйозно – на тих, хто потребує соціально-психологічної допомоги. На превеликий жаль, в нашій країні рівень фінансування соціальних служб є далеко не зразковим, що призводить до цілком логічного наслідку: нестачі кваліфікованих соціальних робітників.

У зв'язку із цим надзвичайно важливим є поширення волонтерського руху в Україні та залучення до нього широкого кола представників різних прошарків суспільства. Але, хоч волонтерський рух з кожним роком набуває все більшого масштабу, існують проблеми, що гальмують його розвиток.

Тож **об'єктом** нашої роботи є волонтерський рух як особлива система саморегуляції суспільства. А **предметом** є проблеми, особливості та перспективи розвитку волонтерського руху на теренах сучасної України.

Ступінь розробленості цієї теми не може потішити існуванням великої кількості монографій, але й не засмучує відсутністю статей. Особливо впродовж останніх 5 років, коли актуальність волонтерства зростає, все частіше в часописах можна зустріти нові ідеї, нове бачення волонтерського руху. Серед вчених, що вивчали цю тему, ми зазначаємо таких дослідників, як Г. Сергієнко, І. Яцишин, В. Назарук, Т. Семигіна, І. Грига, С. Горбунова-Рубан, Т. Коханий, Н. Грицько, А.Капська та інші.

Волонтерство як форма суспільної діяльності окремих осіб, спрямована на безкорисливу допомогу людям, які її потребують, виникло в країнах Західної Європи в XIX ст. і особливого поширення набуло в останній третині XX ст. Свідченням активізації волонтерського руху у світовому масштабі стало прийняття на XI Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів 14 вересня 1990 р. в Парижі Загальної Декларації волонтерів. Згідно неї, волонтерська діяльність розглядається як інструмент соціального, культурного, економічного та екологічного розвитку. В Декларації, зокрема, підкреслюється, що волонтерство – це активна участь громадянина у житті суспільства. Воно сприяє покращенню якості життя, поглибленню солідарності, особистому процвітанню, реалізації основних людських потреб на шляху будівництва більш справедливого та мирного суспільства, збалансованості економічного та соціального розвитку.

В нашій країні є безліч соціальних інститутів та сфер, в яких можуть працювати волонтери. Це психологічні та соціальні служби, правозахисні організації, а також сфера культури, екологічна сфера тощо. Але насправді будь-яка діяльність, здатна зацікавити людину не тільки в комерційному плані, може стати «притулком для добровольців».

Суб'єктів волонтерського руху значною мірою характеризує мотивація участі у цьому виді діяльності. Розуміння мотивації волонтерів – головне вміння хороших керівників волонтерських програм. Знання про те, чому люди роблять те, що вони роблять, – необхідна передумова для того, щоб допомогти їм реалізувати свої прагнення та попередити випадки, коли мотивації можуть викликати певні ускладнення.

26 червня 2005 року було проведене експертне опитування учасників II зльоту волонтерів Харківщини у м. Феодосія. Результати опитування показали, що мотиваційне ядро склали 2 мотиви: **соціальна відповідальність** (яку характеризує позиція «хтось має допомагати людям, які опинились в скрутних життєвих обставинах», її відмітили дві третини респондентів) і волонтерство як **простір самореалізації** (41% опитаних вказали, що заняття волонтерством надає їм «можливість себе реалізувати»).

Тож можна сказати, що сутнісною рисою тих, хто вболіває за людей з особливими проблемами, є не тільки укорінене в їх свідомості бажання прислужитися тим, хто опинився в скруті, але й розгляд надання їм допомоги в якості власної життєтворчості. Викликає занепокоєння те, що серед мотивів волонтерської діяльності зовсім незначне місце займає престижність цього роду заняття. Волонтерська діяльність розгортається наразі на фоні недостатньо позитивно налаштованої громадської думки щодо необхідності забезпечення підтримки соціально вразливих груп населення шляхом надання їм соціальних послуг.

Існує ще багато проблем, пов'язаних із подальшим розвитком волонтерського руху.

Перша проблема – це нераціональне використання волонтерської праці. На превеликий жаль, не всі організації та служби в Україні готові збирати волонтерів і працювати з ними. Це зумовлюється факторами, серед яких консерватизм у політиці ведення справ, брак коштів на навчання волонтерів, нездатність довірити роботу людям, яких «нічого не тримає на робочому місці».

Не слід забувати й про таку важливу проблему, як недостатнє знання волонтерами методів роботи з цільовими групами. Ця проблема вирішується наданням волонтерам можливості безкоштовного навчання, проте вибір методу навчання залежить від самої організації, яка у більшості випадків спирається на власні можливості, що є не зовсім правильним.

Для вирішення цієї проблеми серед найактивніших учасників волонтерського руху було проведене опитування з метою з'ясувати:

- 1) форми підготовки добровольців, які волонтери вважають більш доцільними;
- 2) методи навчання добровольців, які волонтери вважають найбільш ефективними.

Результати демонструють нам, що найбільшим попитом користується така форма навчання, як обмін досвідом волонтерської роботи на конференціях, семінарах. Короткочасна спеціальна підготовка за окремими напрямками роботи, стажування в соціальних службах та постійно діючі курси приваблюють трохи менше осіб.

Серед методів навчання перевагу було надано тренінгам і діловим іграм (активні методи навчання). Трохи менше голосів набрали семінари, які дозволяють обговорити проблемні питання роботи волонтерів.

Отже, надання волонтерам хоч частини зазначених вище освітніх послуг може стати одним із напрямків діяльності органів державної влади та управління з підвищення ефективності волонтерської діяльності.

Можна зробити висновок, що надзвичайно важливою залишається проблема залучення волонтерів до реалізації соціальних програм та, власне, проблема навчання волонтерів. Потрібно не просто знати, чому люди стають волонтерами, але й задовольняти їх мотивації. На даний момент вивчення волонтерського руху та його активне поширення свідчать про те, що в нашому суспільстві утверджуються ідеї безкорисливої допомоги соціально вразливим категоріям населення у вирішенні проблем інтелектуального, психічного, емоційного та фізичного розвитку та сприяння їх соціальному становленню та самовизначенню. Це свідчить також про формування в Україні громадянського суспільства, невід'ємною складовою якого є волонтерство.